

'Planten blijven fascineren'

Van kostuums, landschappen en stillevens tot het wetenschappelijk in beeld brengen van planten: tekenen is de rode draad in het leven van Anita Walsmit Sachs. Sinds tien jaar is zij botanisch tekenaar bij het Nationaal Herbarium in Leiden. „Ik word geboeid door de fascinerende hoeveelheid vormen van planten.“

Nog steeds worden nieuwe plantensoorten ontdekt. Zuidoost-Azië bijvoorbeeld mag een ware kraamkamer van nieuwe soorten genoemd worden. Biologen van het Nationaal Herbarium in Leiden gaan op zoek naar deze planten en nemen ze levend dan wel gedroogd mee naar Nederland. Daar worden ze gedetermineerd en vereeuwigd op papier. Dat laatste gebeurt onder meer met inkt uit de pen van Anita Walsmit Sachs.

De botanisch tekenaar krijgt het gedroogde materiaal van een bioloog met de opdracht wat hij getekend wil hebben: de habitus van de plant, de mannelijke en vrouwelijke bloeiwijze, de vrucht, het zaad en details als beharing, bladlittekens en klieren. „Het gaat erom dat de tekening botanisch accuraat is zodat een bioloog direct kan herkennen om welke soort het gaat. De maat en de schaal moeten correct zijn en alle onderdelen zichtbaar. Dus niet alleen de voorkant van het blad maar ook de achterkant”, legt Walsmits Sachs uit.

Eerst maakt ze schetsen van de plant en zijn kenmerken. Klein materiaal als bloemetjes worden opgekookt zodat ze opzwellen, daarna onder de binoculair gelegd en nagetekend. Na de schets wordt de tekening

in potlood opgezet en uiteindelijk in inkt gezet. „Voordeel van een tekening boven een foto is dat op papier alle beschadigingen aan de gedroogde plant gerepareerd ofwel aangevuld kunnen worden. Ook kan je alle plantonderdelen als het ware uitklappen en in een goed leesbare compositie in beeld brengen.” Als de plant in kaart is gebracht, wordt de tekening gescand, in de computer opgeslagen en geregistreerd.

Neuzen in boeken

De kennis over planten heeft Anita Walsmit Sachs zich in de loop der jaren eigen gemaakt. Ze neusde in oude biologieboeken en heeft meegelopen met studenten biologie. „Hoe meer je van planten weet, hoe meer je ziet. In gedroogd materiaal zitten vaak plooiën die niet in het levend materiaal voorkomen. Dat moet je dan wel weten en niet als een nerf gaan tekenen.” Maar het meeste heeft ze geleerd van voormalig hoofd van het tekenatelier Jan van Os. Deze botanisch tekenaar is onlangs gewaardeerd met de, in het vakgebied prestigieuze, Jill Smythies Award voor zijn wetenschappelijke tekening van plantensoorten uit Maleisië. Overigens is ook het werk van Walsmit Sachs niet onopgemerkt gebleven. Ze kreeg tweemaal een gouden

medaille van de Engelse Royal Horticultural Society.

Voor botanisch tekenaar bestaat geen opleiding. Je moet eenvoudigweg de kans krijgen om het van een goede meester te leren, zoals bij Walsmit Sachs gebeurde. Ze heeft de richting textiele werkvormen en mode ontwerpen gevolgd aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag en daarna gewerkt als docent ontwerpen en kostuumgeschiedenis. Daarvan heeft ze profijt in haar huidige werk: „Ik heb veel tekenvaardigheid opgedaan. Ik kan het driedimensionale vertalen naar het tweedimensionale mede door het patroontekenen van kleding.”

Na vier jaar was ze toe aan verandering en besloot ze zich te wijden aan het fijnschilderen. „Stilleven van schelpen, glas en zilver, ik ben dol op materiaaluitdrukking op doek.” In het verlengde daarvan ging ze samen met een vriendin aquarellen maken van planten in de Hortus Botanicus in Leiden waar ze hortulana Carla Teune ontmoette. Die attenderde hen op het Nationaal Herbarium. Zo kwam Walsmit Sachs in contact met Jan van Os. „Ik vond die gestileerde tekeningen van planten ontzettend mooi en heb aan Jan gevraagd of hij me dat bij kon

brengen.” Daarnaast volgde ze cursussen in binnen- en buitenland. Uiteindelijk resulteerde dit in een vaste aanstelling en sinds het pensioen van Van Os is ze hoofd van de afdeling.

Aquarelleerkwast

Behalve de inktpen hanteert Walsmit Sachs ook de aquarelleerkwast. Dit doet ze als botanisch kunstenaar naast haar wetenschappelijke werk. Om de bekendheid en kwaliteit van de botanische schilderkunst onder de aandacht te brengen van het grote publiek heeft ze samen met anderen de vereniging van Botanisch Kunstenaars Nederland opgericht.

Ook voor het aquarelleren gaat de kunstenaar minutieus te werk. „Van alle plantonderdelen maak ik aparte potloodtekeningen en later assembleer ik dat tot een complete plant.”

Wat haar bijzonder aantrekt in het botanisch tekenen en schilderen is de vrijheid die ze heeft in de compositie van de tekening. „Een plant is heel speels om te tekenen, een takje kan je bijvoorbeeld net iets buigen, als het maar wel binnen het karakter van de plant past.”

Meer over botanische kunst en het werk van Anita Walsmit Sachs via: www.tuinenlandschap.nl

